

A STREET ART MENTETT MEG

Alexandru Ciubotariu a román képregény és street art egyik legnevezebb és talán legtöbbet foglalkoztatott alkotója. Munkássága rendkívül sokszínű, a comic striptől egészen a teljes házfalakat betakaró street art művekig tart, és művészetében izgalmasan keverednek a képregény és a street art formajegyei. A művésszel Maksa Gyula és Vincze Ferenc készített rövid interjút.

Két képregényed is olvasható magyar nyelven. Részt veszel a délkelet-európai Comixconnection elnevezésű projektben is. Mit gondolsz, melyek az ilyen regionális kapcsolatok előnyei? Hogy látod, van-e potenciál a közép- és délkelet-európai képregényben?

A Comixconnectionhoz hasonló kezdeményezések remek lehetőségeket nyújtanak arra, hogy észrevegyünk olyan új dolgokat, amelyek a környezetünkben történnek. Folyton a francia, belga és amerikai

piachoz igyekszünk közelíteni, miközben nem tudjuk, mi történik a közvetlen közelünkben, ahol egyébként sokszor sokkal több lenne a kapcsolat, mint az említettekkel. Az persze igaz, hogy léteznek nyelvi akadályok, és a szerkesztők közreműködése nélkül nem áll módunkban hozzáférni a régió idegen nyelvű munkáihoz. Nekem szerencsém volt abban, hogy két képregényemet lefordították magyarra, így – nagy öröömre – a magyar közönség is felfedezhette ezeket magának.

Idén, kilenc év után, újra meghívtak a budapesti Nemzetközi Képregény-fesztiválra. Ha össze kellene hasonlítanod a két látogatás tapasztalatait, miket emelnél ki?

Idén mintha több szenvedélyt éreztem volna a helyszínen, és ez tetszett, a rendezvény tele volt lelkes és érdeklődő emberekkel. Külön öröm, hogy lehetőségem adódott bemutatni a román képregénykultúra egy kis szeletét a magyar közönségnek. Nem ismerem elég alaposan a magyar piacot, de jóval fejlettebbnek és tudatosabbnak látom, mint kilenc évvel ezelőtt. Remélem, lesz még alkalmam a magyar képregény világával találkozni.

Mi a te történeted? Előbb rajzolni kezdted, és aztán jutottál a képregényhez, vagy rögtön ezzel kezdted?

A képregény a művészetemnek állandó része. Eleinte ugyan csak rajzoltam és karikaturista akartam lenni, a képregény mégis mindig vonzott, és bármerre is vezetett az utam, a kapcsolat mindvégig megmaradt. Nagyon közel áll hozzám ez a fajta kifejezési mód. Bármilyen mással foglalkoznék, festéssel, képalkotással, street arttal, mindig a képregény marad a nagy szerelmem. Mindez szerzőként, de egyben olvasóként, gyűjtőként, kurátorként és történészként is igaz.

A képregény számodra főként médium, művészet vagy kultúra?

Számomra a képregény Művészet, nagy m-mel. Az alkotásaimon és a szenvedélyemen túl is mindig mindent megtettem azért, hogy megmutassam, ez valódi művészeti forma, nem pedig egy másodlagos terület.

Melyek a kedvenc műfajaid képregényalkotóként és olvasóként?

Gyerekeknek szóló és komikus darabokkal kezdtem, és ezek meg is maradtak nagy kedvenceimnek. Aztán persze jöttek más, fontos dolgok, amelyek kijelölték a műfajt. Nagyon érdekel egyébként a gra-

fika is, sőt, mint nem nyomtatott formájú elbeszélési mód a mese is, hisz végső soron erről van szó a képregény esetén is – egy-egy történetet mesélünk el. Nyitott vagyok olyan dolgokra is, mint az absztrakt képregények vagy a 'non-comics', tetszik ezek komplexitása olvasóként és alkotóként is.

A magyarra fordított könyveid főként felnőtteknek szólnak. Írsz esetleg gyerekeknek is?

Igen, kialakítottam két saját, egymástól elég eltérő stílust. Írok gyerekeknek szóló képregényt és komikusat, hisz, ahogy mondtam, ezekkel kezdtem, és máig nagyon kedvesek számomra. Sok darabom van gyerekeknek, de a felnőtteknek szólók és a kísérletezőbbek is teret kínálnak számos grafikai és narratív újításra.

Kik voltak a legnagyobb hatással a képregényeidre?

Legelőször a francia Pif magazinnal találkoztunk a kommunista Romániában, ebből sajátítottam el az alapokat. Későbbi hatásokként Schultz, Eisner és Dave Cooper neveit említeném.

Street arttal is foglalkozol. Bemutatnád röviden a tevékenységedet e téren?

Igen, a street art is fontos része az életemnek. Úgy tizenöt éve vágtam bele, kezdetben csak szabadulási lehetőségként tekintettem az egészre, mígnem az életem valódi részévé vált. Az eddigi életművem legfontosabb darabjainak nagy része ide kapcsolódik. A street art rengeteg lehetőséget kínál egy művész számára, magam is igyekszem belőle profitálni.

Hogy jutottál el a képregénytől a street artig?

A véletlen hozta így. Miután befejeztem az egyetemet, ez mozdított el arról az eléggé kötött pályáról, amelyen el kellett indulni, kiszakított a már akkor érezhető monotonitásból. Végül is ez mentett meg.

Beszéltünk már a képregényről és annak helyzetéről a régiókon belül. Hogy áll ehhez képest a street art története és kortárs helyzete ugyanitt?

Nem igazán látom át, mi történik regionális vagy nemzetközi szinten. Azon a néhány alkotón kívül, akiket valamelyest követni tudok, meglehetősen korlátozott a rálátásom más körökre. A helyi történesek viszont nagyon fontosak számomra, ezeknek gyakran része is vagyok, ismerem őket. Az ember és tér közti viszony áll az érdeklődésem közép-

pontjában, ahhoz pedig, hogy ezzel foglalkozhassam, állandóan az ismerős helyek felé kell nyitnom. Habár több országban vettem részt különböző projektekben, első helyen mindig a saját tereim maradnak. E jelenség történetisége viszont igencsak izgalmas, és bőven tartogat kutatnivalót az érdeklődők számára.

2010-ben Dodo Niša barátoddal megírtátok a román képregény történetét, ami egész biztos, nagy és hosszadalmas munka volt, tehát képregénytörténettel is foglalkozol. Miben látod a román képregény sajátosságait?

En ennek az igencsak hasznos munkának csak egy kis részét végeztem el. A tanulmány jórészt megvolt már, és nagy szerencse, hogy olyan körülmények között adhattuk ki, ahogy azt tényleg szerettük volna. Emellett nem gondolom, hogy lennének kifejezetten román jellegzetességek. Párhuzamba, sajnos, legjobban a politikai élet változásaival állítható. Bármi különlegeset, ami kialakulhatott volna, elpusztította a kommunista rendszer, amely valóban még a képregény fejlődését is képes volt befolyásolni, nem csak az ország sorsát. Ezt követően az európai képregény megközelítése érthető, hogy nehezen ment, de mostanra, annak ellenére, hogy elég kicsi piacról beszélünk, a képregényben rejülő lehetőségek szinte minden oldala jelen van: egyedi underground-művek, nemzetközi alpművek fordításai, gyermekképregények, webes képregények, léteznek fesztiválok és egyéb különböző foglalkozások.

Ha jól tudom, teremben van a képregény történetének egy újfajta megközelítése is. Mi volna ez az irány? És ez az új megközelítés miben módosítaná az eddig ismert értelmezéseket?

Nem feltétlenül arról van szó, hogy új perspektívákat nyitnék, inkább eddig kevésbé vizsgált területekhez kívánok közelebb kerülni. Nagyon tágas és kevésbé elemzett az a terület, amelyen mozgunk, így bármilyen újfajta megközelítésnek helye lehet. Nemrég például eddig olyan le nem jegyzett adatokkal találkoztam, amelyeknek a legfontosabb eredménye, hogy úgy tűnik, az első román képregény megjelenését úgy 30 évvel korábbra tehetjük, mint eddig gondoltuk, valahova 1860 környékére. Habár a kérdés nagyon izgat, meg kell hagyni, hogy nagy feladatra vállalkoztam, és eltarthat egy ideig, míg sikerül elvégeznem.

A képregény történetében tehát nagy tapasztalattal bírsz. Nem gondolkodtál azon, hogy e tekintetben foglalkozz a street arttal is? Mit gondolsz, melyek lennének egy ilyen vállalás nehézségei?

2010-ben a bukaresti Vellant kiadónál megjelent egy street art kötet *PisicApatRata* [*A négyszögletes macska, szójáték – a fordító*] címmel, az első ilyen Romániában, amely egyébként az én munkáimat tartalmazta. Természetesen nem ez a legfontosabb, hanem az, hogy kellett egy úttörő a street art albumok előtt, mely egyben a street art és a graffiti rövid történetét is tartalmazta volna. Ez viszont nem jött össze. Ez tőlem, személy szerint, jelenleg távol áll, mert sok más dolog mellett nem jut erre is idő, márpedig ha ebbe belefog az ember, azt nem lehet félgőzzel csinálni, a téma komoly kutatást igényelne. Ez a téma is nagyon izgalmas, és ha bárki foglalkozna vele, a segítségemre biztosan számíthat.

Fancsali Róbert fordítása